

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

A „MAGYAR-HOLLAND TÁRSASÁG” HIVATALOS LAPJA.

A „Magyar-Holland Társaság” tagjai díjmentesen kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-UT 4 SZ.
TELEFONSZÁM: J. 461—97—98—99.
Megjelenik havonta

Hollandi kultúra a XVII. évszázadban.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁR
1. növevény
1933/366

Dr. Jan Huizingának, a leideni egyetem tanárának, a kitűnő kultúrhistorikusnak alaki és tartalmi tekintetben kiváló tanulmányai a középkor őszéről és Erasmusról az egész világ tudományos köreiből nagy tekintélyt szereztek. A tudós legutóbb a kölni egyetem német-holland intézetében tartott előadást a XVII. század hollandi kultúrájáról. Huizinga az eddig legkiemelkedőbb hollandi korszakoknak külső irányvonalait, ösztönző erőit, alapjait és teljesítményeit, a gazdag anyag teljes ismeretével, rendkívül szemléltetően adta elő.

Hollandia döntő kulturális emelkedése a XVII. század első felében folyik le, tehát közvetlenül a nemzet és az új állam születése után. A barokknak stílus- és lélettörekvései érvényesülnek mindenütt Európában, a monarchikus eszmét idealizálják, a nemzeti önzés korlátlanul uralkodik. Hollandia ebbe az általános európai formába nem illik bele. Ott egészen más szellem lehelete árad. A nagy, patétikus gesztusok teljesen hiányoznak a hét egyesült hollandi provincia ez ifjú köztársaságában, amelyet a legnagyobb és leggazdagabb provinciáról Hollandiának neveztek el. Az ország természetes érzülete demokratikus volt.

Hollandia 1600 táján kimondottan városokból álló ország volt. A nagyobb községek egyforma kiterjedésűek maradtak, később Amsterdam nagyobb fejlődésnek indult. A földbirtok elosztása jó volt. Létezett ugyan néhány nagybirtok és egy pár főúri birtok, ezek azonban semmi irányban sem gyakoroltak elnyomást. Nem elnyomott, de szabad parasztok éltek Hollandiában. Ostadénak, a nagy festőnek paraszthalakjai és a költők által megénekelte parasztok elégedettek. Még a főpapságnak sem volt uralkodó helyzete. A kálvinizmus győzelmének meg volt a maga jelentősége. A hitshónokok, prédikátorok kora volt ez. Gazdag tengeri kereskedelem fejlődött ki, amely szabad elveken épült fel, anélkül, hogy a generalstaatnak ebbe beleszólásuk lett volna, csak a külföldi kereskedelmi társaságok tartoztak illetékességük alá. Amsterdam gabonakereskedelmének nem kellett semmiféle versenytől sem tartania. Áru- és pénzkereskedelme diktált a piacon. Az államügyeket decentralizálták. Elavult alkotmányformákhoz ragaszkod-

tak. A Spanyolország elleni felkelés a történelem konzervatív forradalmi közé sorozható. Az ifjú köztársaság a helytartóságokat vezette be. Városok és tartományok önkormányzatot kapnak. Külpolitikai ügyeket a generalstaatenek intéznek el. Egész Európában abszolútizmus uralkodik, Hollandia a szabadság hazája. Nem az udvar adott vezetőirányt, a polgári erők határozták ezt meg. A hadsereg idegen zsoldosokból áll és csak a tengerészetnél szolgálnak a legjobb hazai erők. A humanizmus a városokat szellemileg magas színvonalra emelte. Közigazgatásilag oligarchikus konstrukciójuk van. A legfőbb kereskedelmi körök kormányoznak, a polgár szavát azonban meghallgatják. A kálvinizmus vezető vallásként erősödött meg, bár az állam kulturális alapjait az új vallás különösebben meg nem változtatta. Tudományos és művészeti téren az új vallásnak nem volt kiemelkedő jelentősége. Grotius, Vondel, Rembrandt nem voltak kálvinisták. Minden kompromisszumban végződött. Bredero, Hooft, Vondel, Konstantin Huygens és Grotius képviselték ezidőben a költészetet, tudományt és az irodalmat. Mind különböző néprétegekből származó egyéniség. Munkáik a korhoz igazodtak. A városok polgári struktúrája a képzőművészek között a festészetnek biztosított vezető pozíciót. Képek díszítették a városi tanácstermek, irodák, vadászlakok, polgári lakások, árvaházak falait. Ez természetes dolog volt, mintha nem is lehetne másként. A festő csak a templom számára nem dolgozott. Minden vallásos motívumot mellőztek. A festészet a köznapi életet ábrázolta. Arcképek, tájképek, interieurök, csendéletek, állatképek készültek. A művészek nem voltak akadémikusok. Elfogulatlanul teremtettek. Frans Hals alakjaiban nincsen semmi keresettség, egészen frissek, vidámak, mindenesetre mindig valóságúak, emberiek. Vermeer van Delft színeiben álomszerű nyugalom van, motívumaiban elfordul a külvilág hangos valóságától és a megtisztult szépség felé törekszik. Van Goyennek és a többieknek tájképei gondolatilag és szerkezetileg, alapvető vonásaikban különböznek egy Claude Lorrain műveitől. Rembrandt kiteljesedésében rendkívüli művészi teljesítményei dacára ingadozások érezhetők. Néha elmenekül a jelenből és a felemelő szépségnek és fenségnek regényes világa felé törekszik. Az álomvilág, Rembrandt utánérzése ennek dacára sem hasonlít a barokk ideális világához. A szobrászatnak alárendelt jelentősége van. Az építőművészetben serény munka folyik. A gazdagon díszített csúcsíves házak középkori tradícióknak folytatásai. A városokban nagy épületek emelkednek. A templomépítésben a velencei példát északi formában valósítják meg. A tornyok egészen önkényes alakot mutatnak. A század közepe után a francia klasszicizmus szigora kezd mindenütt érvényesülni. A gazdagság méltó pompát fejt ki. Ezzel egy évszázad zárt kultúrája kezd véget érni. A hollandusok nem az idők stílusát követték. Erasmus szelleme lengte őket körül. Minden problémát távoltartottak maguktól, éltek nyugodt kényelemben, zavartalan fényűzésben, egészségben, teát ittak, dohányoztak. Ez az állapot egyideig fokozhatta erejüket, de az évszázad kicsendülésével elő-

segítette ezeknek az erőknek hanyatlását. Ellanyhultak és megmerevedtek. Közöny, tétlenség, lassúság honosodott meg az országban. Gazdasági és szociális okok és idegen befolyások sietteték ennek az epochának természetes végét. Az élénk kereskedői mozgalmak helyébe a járadékszerzés divatja lépett és a nagypolgár jóllakott arisztokratává vált. 1680 táján egyre jobban terjedt a francia ízlés. A régi befolyások átalakultak; az új hatásokat gyorsan befogadták. Csak a XIX. század közepe táján — a nemzeti érzés felébredésével — kezdtek a teremtő ösztönök kibontakozni.

Magyar-Holland krónika.

Magyar tudósból hollandi egyetemi tanár.

Az amsterdami egyetem pszichológiai tanszékére egy évek óta Hollandiában élő magyar tanárt neveztek ki: dr. Révész Géza, aki az egyetem aulájában tartotta meg bemutatkozó előadását a tér pszichológiájáról. Az ünnepélyen megjelent dr. Török Béla hágai magyar követ, Pollák Rudolf magyar követségi sajtóattasé, Amsterdam főpolgármestere és sok más holland notabilitás. Dr. Révész Géza az első magyar egyetemi tanár Hollandiában.

Magyar orvostanár előadása Hágában.

Hágából jelentik: Darányi Gyula dr., a budapesti egyetemen a közegészségtan nyilvános rendes tanára meghívásra előadást tartott a tuberkulózis immunitás kérdéséről. A francia nyelven megtartott előadást az ott megjelent külföldi szakemberek általános nagy tetszéssel fogadták. Az előadást Bordet és Calmette francia, Maragliano olasz és Lange német professzorok méltatták.

Greta J. Voogd, a „De Nieuwe Eeuw“ munkatársa, aki hosszabb időt töltött Magyarországon, most számol be hasábos cikkekben itteni tapasztalatairól. — Többek között ezt írja:

„A szociális társadalmi biztosítás Magyarországon oly nagy arányban épített ki, hogy az Nyugat-Európában ismeretlen. Az ország lakosságának 75 százaléka az áll. társadalombiztosító és magánbiztosító intézetek keretébe tartozik. Ujdonság Európában, hogy a társadalombiztosító, mint ilyen, hatalmas 18 emeletes palotájában psychotechnikai intézetet állított fel. A már 1840-ből való magyar törvény a munkásoknak csak a maximális 9 órai munkaidőt engedélyezi, míg ugyanakkor Nyugat-Európában 12 órát dolgoztak a munkások. 1922. óta 12 éven aluli gyermekeket tilos a gyárakban és műhelyekben alkalmazni.

A szegénygondozás terén speciális szerepet tölt be a „Caritas Catolica“, amelyet centrálisan szerveztek meg és 60.000 szegénynek nyújt ruha-, élelem- és pénzsegélyt. Budapest évenként szükségmunkát rendez az állástalan szellemi munkások részére és népkonyháin az éhezőknek kapnak ingyen ebédet.

Greta J. Voogd, aki az ujságírás mellett az amsterdami egyetemen a jogot végzi, a doktorátusához szükséges összehasonlító jogtudományként a magyart választotta a hollandoknál szokásos angol helyett. Megtanult magyarul és most irodalmi műveinket olvassa eredetiben. Jelenleg Tóth Tihmér dr.: Hiszek egy Istenben című könyvét fordította le holland nyelvre és rendezi sajtó alá. Az Emericana és a Katolikus Diákszövetség munkanélküli diplomás szakembereink külföldön való

elhelyezését célzó akciója ügyében felkereste a holland gyarmatügyi minisztert, de sajnos, az ott is jelentkező világkrízis miatt a közeljövőre nézve biztató ígéretet nem kaphatott. Így új, nagyarányú gyermekakciót akar szervezni.

A hollandi büntető törvénykönyv reformja.

A holland büntetőtörvény reformja a közel jövőben a parlament elé kerül. A reformjavaslat végleges benyújtása előtt a holland igazságügyminisztérium felkérte a jogászegyesületeket, hogy terjesszék elő javaslataikat a büntetőtörvénykönyv reformjára vonatkozóan.

125 pápai zuáv él Hollandiában.

A hajdani pápai zuávezredek tisztikara és legénysége Európa katolikus államainak hívőseregéből került ki. Az egykori Egyházi Államnak Olaszországba történt bekebelezése után ezeket a pápai zuáv-ezredek leszerelték és azoknak tagjai visszatértek hazájukba. Hollandia is sok hű harcost adott a pápának. Az 1871-ben feloszlott zuáv-ezredek obsitosai közül még ma is 125 él Hollandiában, akik az idei összejövetelükön elhatározták, hogy pápai zuáv-múzeumot alapítanak.

Hollandi kertgazdaság.

Hollandiában csak 250 olyan birtok van, amelynek területe meghaladja a 100 hektárt. A kisebb birtokosok 50 évvel ezelőtt közös termelésre és értékesítésre szervezkedtek, megteremtették „Westland” nevű központjukkal a világ egyik leghatalmasabb és közismert kertgazdaságát. Ennek a szövetkezetnek 2700 tagja van, s a központ csak azokat veszi fel, akik elvégzik a közösen fenntartott téli mezőgazdasági iskolát.

A Westland tagjai 50.000 hektáron gazdálkodnak, s üvegházaikban mesterien használják ki a fényt, meleget és a vizet. A szőlő ezekben az üvegházakban úgyszólván parancsra érik, napsugár és eső nélkül is, mert a jó és rossz idő nem játszik szerepet. A szőlőtermelő kertek üvegházai négymillió, a paradicsomok egymillió négyszögméterre terjednek.

A szövetkezetnek 17 értékesítő csarnoka van, s az exportőrök csak ezekben vásárolhatnak. 1930-ban több mint 62 millió pengő értékű árut értékesítettek és a szövetkezet tagjai fejenként 23 ezer pengőt kerestek. A mostani szomorú idők azonban kihatnak erre a munkára is. A virághagyma ára (amiből Hollandia 104 millió pengő értékűt exportált), most tizedrészére esett. Válságba került a holland káposzta 22 millió, a saláta 15 millió, a paradicsom 46 millió, az uborka 16 millió, a zöldborsó 10 millió, a szőlő és egyéb gyümölcs 37 millió pengő értékben.

Most fejezték be a Zuider-tó új szakaszának kiszárítását. Az ottawai konferencia azonban ezt a munkát megzavarta, egész Hollandia lázas izgalommal leste, hogy mik lesznek a jövőben azok a cikkek, amiket Anglia új vámpolitikai berendezkedése esetén még el tudna helyezni a világpiacon? Az egész holland termelés mintegy vezényszóra vár, hogy új irányokba forduljon. Ha megtalálják a megfelelő megoldást, akkor a kiszárított tómeder sem marad mocsaras és zsombékos terület, hanem aranyat termő kincsesbánya.